परिच्छेद

८

८.४ सन् २०२४ मा मानव अधिकार ज्यादतीका तथ्यहरू

गण्डकी प्रदेश

८.४.१ गोरखा

जम्मा जनसङ्ख्या	२,५१,०२७
महिला	१,३२,८७२
घर परिवार सङ्ख्या	७१,७२९
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	१५,००१
साक्षरता प्रतिशत	७२.३७
आश्रित जनसङ्ख्या	१,२४,८२२
अपाङ्गता भएका	८,९९८

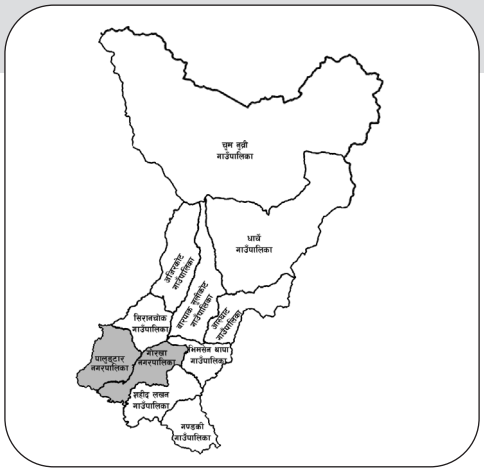

यस वर्ष गोरखा जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा ३१ जना महिला र दुई जना पुरुष गरी ३३ जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा १९ जना बालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा १० जना महिला पीडित भए।

कुटपिट/दुर्व्यवहार

अन्यपक्षबाट

गण्डकी गाउँपालिका-१ को मकैसिङ प्राथमिक स्वास्थ्यका मेडिकल अधिकृत ३५ वर्षीय दिलिपकुमार कुशवाहलाई ०८१ भदौ ३१ गते गण्डकी गाउँपालिका-२ का पूर्व वडा अध्यक्ष देउबहादुर गुरुङ नेतृत्वमा आएको समूहले दुर्व्यवहार र कुटपिट गरेको पीडितले आरोप लगाए। घटनाको विरोधमा स्वास्थ्यकर्मीले असोज १ गते सेवा प्रवाह बन्द गरे। गाउँपालिकाद्वारा सञ्चालित घरघरमा डाक्टर कार्यक्रम अन्तर्गत ताङ्लीचोक स्वास्थ्य चौकीमा सेवा दिने क्रममा मेडिकल अधिकृत कुशवाहमाथि कुटपिट भएको पीडित पक्षको आरोप छ। भदौ ३१ गते र असोज १ गते छलफल भए पनि यो घटनामा निष्कर्ष विना नै कामकाज सुचारू भयो।

पालुङटार नगरपालिका-४ को वहुप्राविधिक शिक्षालयका प्रशिक्षक ३५ वर्षीया आशिष रानाभाटलाई ०८१ साउन १० गते प्रयोगात्मक परीक्षामा न्यून अङ्क दिएको भन्दै नेपाल विद्यार्थी सङ्घ निकट विद्यार्थीहरूले दुर्व्यवहार गरेको पीडितको आरोप छ। दुई जना पूर्व विद्यार्थीसहित १०/१२ जनाको सङ्ख्यामा आएका समूहले मोसो दल्ने प्रयास गरेको र हातपात गरेको पीडित रानाभाटले बताए। शिक्षालयमा अध्ययन गर्ने श्यामहरि सङ्ग्रौलालाई प्रयोगात्मक परीक्षामा न्यून अङ्क दिएको नेपाल विद्यार्थी सङ्घले जनायो। घटनाका विषयमा छलफल गरिएको भए पनि वर्षको अन्त्यसम्म निष्कर्ष आएन।

कारागार र बन्दी

जिल्ला कारागारको क्षमता २० जना महिला र ३५ पुरुष गरी ५५ जनाको रहेको छ । कारागारमा १ सय १० जना कैदीबन्दी छन्। जसमा १० जना महिला र १ सय जना पुरुष रहेका छन्। कारागारमा दुई जना आश्रित बालबालिका छन्। कारागारमा दरबन्दी अनुसार स्वास्थ्यकर्मी नहुँदा सामान्य उपचारका लागि पनि गोरखा अस्पताल जानुपर्ने वाध्यता छ। अहेवको दरबन्दी रहेपनि तीन वर्षदेखि पद रिक्त रहेको निमित्त जेलर रिमबहादुर भुजेलले बताए।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालतमा एक जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेकोमा कार्यरत छन्। जिल्ला अदालतमा दर्ता भएका र जिम्मेवारी सरेर आएका गरी ६ सय ३९ थान मुद्दामध्ये २ सय ४८ थान मुद्दा फैसला भए। ३ सय ९१ थान मुद्दा फैसला गर्न बाँकी छन्। दुई वर्ष नाघेका मुद्दा छैनन्। ६०.३० प्रतिशत मुद्दा फैसला भएको जिल्ला अदालतका स्रेस्तेदार कृष्णमुरारी सिग्देलले बताए।

बाल अधिकार

यस वर्ष गोरखा जिल्लामा बलात्कार घटनामा नौ, यौन दुर्व्यवहार घटनामा नौ र विद्यालयमा दिइने शारीरिक सजायका घटनामा एक जना गरी १९ जना बालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

जिल्लामा ३ सय २९ आधारभूत र १ सय ३५ माध्यमिक विद्यालय छन्। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार गोरखाको साक्षरता प्रतिशत ७२.३७ रहेको छ। आधारभूत तह ३२ हजार ३ सय ३४, माध्यमिक तहमा ११ हजार ४ सय ९ विद्यार्थी भर्ना भए।

तालिका ८.४.१.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
कुटपिट			१	१
हत्या		१		१
बाल अधिकार	विद्यालयमा दिइने शारीरिक सजाय	१		१
	बलात्कार	९		९
	यौन दुर्व्यवहार	९		९
	जम्मा	१९		१९
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	१		१
	साइबर अपराध	१		१
	बलात्कार	५		५
	बलात्कार प्रयास	१		१
	पारिवारिक हत्या	१		१
	जम्मा	१०		१०
कूल जम्मा		३१	१	३३

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै २७ जना महिलाले महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दिए। जसमा कुटपिट झैझगडाका १३, मादक पदार्थ सेवन गरी कुटपिटका चार, खानलाउन नदिएको, हेरचाह नगरेको चार, अन्य ६ उजुरी छन्। तीमध्ये १८ उजुरीमा मेलमिलाप गरिएको, तीन उजुरी थप कानुनी कारबाहीका लागि सम्बन्धित निकायमा गएको र ६ उजुरी बाँकी रहेको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका इन्स्पेक्टर ध्रुवप्रसाद शर्माले बताए।

यो वर्ष गोरखा जिल्लामा बलात्कारका घटनामा पाँच, बलात्कार प्रयासका घटनामा एक, साइबर अपराधका घटनामा एक र घरेलु हिंसाका घटनामा एक गरी आठ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यस वर्ष परिवारबाट दुई जना महिलाको हत्या भयो।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

गोरखामा यो वर्ष २ हजार ९ सय ४३ जना बसाइँसराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

गोरखामा पाँच ओटा इँटाभट्टा छन्।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष गोरखामा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

गोरखामा ७१ हजार ७ सय २९ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ९२ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा ५ सय ४ ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा दुई सरकारी अस्पताल, ६७ स्वस्थ्य चौकी, तीन प्रथामिक स्वास्थ्य केन्द्र, ४५ आधारभूत स्वास्थ्य इकाइ, ११ शहरी स्वास्थ्य केन्द्र छन्। सबै स्थानीय तहमा आधारभूत अस्पताल बनाउने सरकारको नीति अनुरूप धार्चे गाउँपालिकाले वडा नम्वर ३ स्थित खोर्लावेशीमा पाँच शैयाको आधारभूत अस्पताल यो वर्ष सञ्चालनमा ल्याएको छ। अजिरकोट र भीमसेन थापा

तालिका ८.४.१.२ अपाङ्गता भएका पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार	अन्यपक्षबाट	
	महिला	जम्मा
महिला अधिकार	३	३

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

गाउँपालिकाकामा पनि अस्पताल सञ्चालनमा आइसकेका छन्। सिरानचोक गाउँपालिकाले वडा नम्बर ८ को जौवारी प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र सँगैको जग्गामा, वारपाक सुलिकोट गाउँपालिका-४ स्थित हुडिफनटमा र शहीद लखन गाउँपालिकाले वडा नम्बर ५ को तिनमाने स्थित केउरेनीमा अस्पताल भवन निर्माण गरिरहेका छन्।

तालिका ८.४.१.३ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार				
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
विद्यालयमा दिइने शारीरिक सजाय	१			१
बलात्कार		३	६	९
यौन दुर्व्यवहार		४	५	९
जम्मा	१	६	१३	१९

महिला अधिकार				
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा	१			१
साइबर अपराध		१		१
बलात्कार			५	५
बलात्कार प्रयास			१	१
पारिवारिक हत्या		१	१	३
जम्मा	१	३	७	१०

मारिएकाको घटना सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	अनुसन्धान	जम्मा
हत्या	३	३

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.२ मनाङ

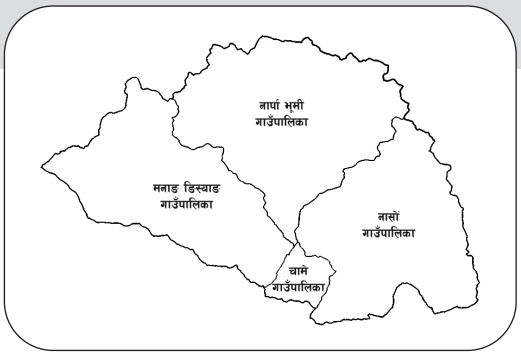

जम्मा जनसङ्ख्या	५,६५८
महिला	२,४६६
घर परिवार सङ्ख्या	१,५४७
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	४४७
साक्षरता प्रतिशत	७८.३६
आश्रित जनसङ्ख्या	१,९०९
अपाङ्गता भएका	२६५

यस वर्ष मनाङ जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा एक जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

कारागार र बन्दी

३५ जना पुरुष र २० जना महिलाको क्षमता रहेको जिल्ला कारागारमा कैद तोकिएका नौ जना पुरुष रहेको जेलर रुद्र गुरुङले बताए। हालै निर्माण सम्पन्न भएको कारागारमा ०८१ साउनबाट कैदीबन्दी राख्न थालिएको पनि उनले बताए।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालतमा एक जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेकोमा कार्यरत छन्। यो वर्ष मनाङमा ६ थान फौजदारी मुद्दा दर्ता भए। जसमध्ये पाँच थान फैसला भएको स्रेस्तेदार लोकनाथ पराजुलीले बताए। प्रतिवादी फरार रहेको एउटा मुद्दा मात्रै फैसला गर्न बाँकी रहेको छ।

बाल अधिकार

शिक्षाको अवस्था

मनाङ जिल्ला २०७४ सालमा साक्षर जिल्ला घोषणा भइसकेको छ। तर, २०७८ को जनगणनाले ७८.३६ प्रतिशत साक्षर रहेको देखाएको छ। जिल्लामा २६ सामुदायिक विद्यालय छन्। मनाङमा यो वर्ष २ सय ५२ जना छात्रा र २ सय ७७ जना छात्र विद्यालयमा भर्ना भएको शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ प्रमुख ध्रुवप्रसाद कोइरालाले बताए। जिल्लामा १ सय ५८ शिक्षक दरबन्दी रहेकोमा तीन रिक्त छन्।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष मनाङ जिल्लामा घरेलु हिंसा विरुद्ध कुनै पनि घटनाको उजुरी नआएको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका डिएसपी नरेशकुमार सिंहले बताए ।

यो वर्ष मनाङ जिल्लामा बलात्कारका घटनामा एक जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

तालिका ८.४.२.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट	
		महिला	जम्मा
महिला अधिकार	बलात्कार	१	१

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

बलात्कार

२१ वर्षीया मानसिक अपाङ्गता भएकी महिलालाई ०८० चैत ३० गते बलात्कार गरेको आरोपमा डिस्याङ गाउँपालिका- ३ डाबलका २७ वर्षीय अर्जुन राईविरुद्ध पीडितका आफन्तले ०८१ वैशाख २९ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिए। आरोपितलाई प्रहरीले वैशाख २९ गते गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतको असोज ९ गतेको इजलासले आरोपितलाई कसुरदार ठहर गरी ७ वर्ष ६ महिना कैदको फैसला सुनायो। यससँगै राईलाई ३ लाख रुपियाँ जरिबाना, ५० हजार रुपियाँ क्षतिपूर्ति र पीडित सहायता राहत कोषमा १ हजार ३ सय रुपियाँ भराउने फैसला गरेको जिल्ला

तालिका ८.४.२.२ अपाङ्गता भएका पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार	अन्यपक्षबाट	
	महिला	जम्मा
महिला अधिकार	१	१

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

अदालतका सेस्तेदार लोकनाथ पराजुलीले बताए।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

मनाङमा यो वर्ष ९७ जना बसाइँसराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

मनाङमा इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग स्थापना भएको छैन।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष मनाङमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

मनाङमा १ हजार ५ सय ४७ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ६३ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा आठ ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा एक सरकारी अस्पताल, १२ आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, एक सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ र १३ स्वास्थ्य चौकी छन्। बेसक्याम्पमा दुई ट्रिटमेन्ट सेन्टर छन्। ट्रिटमेन्ट सेन्टरहरूमा प्रायः बेसक्याम्पमा घुम्न आउने पर्यटकहरू लेक लागेपछि उपचारका लागि आउने गर्छन्। यो पर्यटकीय सिजनमा मात्र सञ्चालनमा आउने गर्दछ। जिल्लामा दरबन्दी अनुसारका जनशक्ति नहुँदा व्यवस्थापन राम्रो हुन नसकेको स्वास्थ्य कार्यालय, मनाङका तथ्याङ्क अधिकृत (छैठौँ) मेघनाथ रेग्मीले बताए।

जिल्ला अस्पतालमा सामान्य रोगको उपचार गरिने भए पनि जटिल खालका रोग तथा शल्यक्रिया गर्नुपरेमा नजिकको जिल्ला लमजुङ तथा अन्यत्र रेफर गरिने पनि उनले बताए। सामान्य भिडियो एक्सरेको सेवा अस्पतालमा छैन। जिल्लामा प्रायःजसो मौसमी विषालु च्याउ तथा लालीगुराँसको जुस खाएर बिरामी पर्नेहरू उपचारका लागि आउने गर्छन्। दक्ष जनशक्तिको अभावले गर्दा नयाँ प्रविधिको ल्याब परीक्षणको सुविधा दिन नसकेको तथ्याङ्क अधिकृत रेग्मीले बताए। मनाङमा स्वास्थ्य बीमा बोर्ड स्थापना भए पनि लागु भइसकेको छैन।

तालिका ८.४.२.३ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

महिला अधिकार		
घटनाको प्रकार	मुद्दा टुङ्गिएका	जम्मा
बलात्कार	१	१

८.४.३ मुस्ताङ

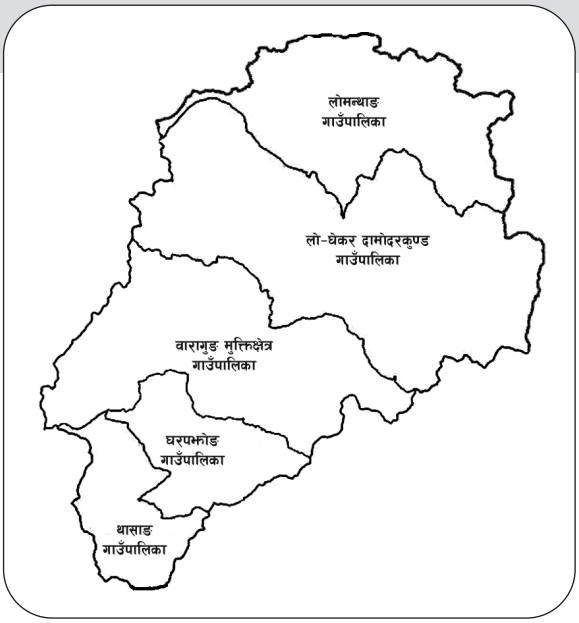

जम्मा जनसङ्ख्या	१४,४५२
महिला	६,५१८
घर परिवार सङ्ख्या	३,६०६
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	७५६
साक्षरता प्रतिशत	७५.०५
आश्रित जनसङ्ख्या	६,१६२
अपाङ्गता भएका	५२६

यस वर्ष मुस्ताङ जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा तीन जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा एक जना बालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा दुई जना महिला पीडित भए।

कारागार र बन्दी

मुस्ताङ जिल्ला कारागारको क्षमता २५ जनाको छ। कारागारमा आठ जना कैदी र दुई जना बन्दी पुरुष छन्। कारागारमा पर्खालको व्यवस्था नहुँदा कैदीबन्दी कोठामै बस्नुपर्ने बाध्यता छ भने सुरक्षाको दृष्टिकोणले समेत कारागारको संरचना अनुपयुक्त छ। सुधारगृह भनिने गरेको भए पनि यहाँको कारागार निकै जटिल अवस्थाको मान्न सकिन्छ। कैदी बन्दीहरू कोठाबाट शौचालय जाने बाहेक अन्य कार्यमा सहभागी हुन पाउँदैनन्।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

एक जना न्यायाधीश दरबन्दी रहेको जिल्ला अदालतमा दुई वर्षभन्दा पुराना मुद्दा छैनन्। यस वर्ष देवानीतर्फ दुई थान पुराना र १३ थान नयाँ गरी १५ थान मुद्दा रहेकामा १२ थान फैसला भए भो तीन थान बाँकी छन्। फौजदारीतर्फ १४ थान पुराना र ६ थान नयाँ रहेकामा पाँच थान फैसला भए भने १५ थान बाँकी रहेका छन्।

बाल अधिकार

यस वर्ष मुस्ताङ जिल्लामा बलात्कार घटनामा एक जना बालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

जिल्लामा सामुदायिक ५३, कम्पनी विद्यालय चार र गुम्बा विद्यालय आठ गरी ६५ विद्यालय छन्। राज्यले आरक्षण गरेको र निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्ने वर्गमा पर्ने सबैले मुस्ताङमा निःशुल्क शिक्षा पाएका छन्। अपाङ्गतामैत्री विद्यालय छैनन्।

तालिका ८.४.३.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट	
		महिला	जम्मा
बाल अधिकार	बलात्कार	१	१
	जम्मा	१	१
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	३	३
	जम्मा	३	३
कूल जम्मा		३	३

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै दुई जना महिलाले महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। दुवै उजुरीमा प्रहरीले मेलमिलाप गरायो।

यो वर्ष मुस्ताङ जिल्लामा घरेलु हिंसाका घटनामा दुई जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

मुस्ताङमा यो वर्ष ७४ जना बसाइ सराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

मुस्ताङमा इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग स्थापना भएको छैन।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष मुस्ताङमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

मुस्ताङमा ३ हजार ६ सय ६ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ८९ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा एउटा सार्वजनिक शौचालय रहेको छ।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा एक जिल्ला अस्पताल, एक आधारभूत अस्पताल र १५ स्वास्थ चौकी छन्। १८ जना स्वास्थ्य कर्मचारीको दरबन्दी रहेकोमा चार जना कार्यरत रहेका छन् भने दुई डाक्टरको दरबन्दी रहेकामा एक जना कार्यरत् छन्। अस्पतालमा मौसमी ज्वरो, रुघा/ खोकी, उच्च उचाइमा लेक लाग्ने जस्ता समस्या लिएर बिरामी आउने गरेका छन्। गम्भीर बिरामीलाई थप उपचारका लागि पोखरा तथा काठमाडौँमा पठाइने गरिएको छ।

तालिका ८.४.३.२ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बलात्कार	१	१

महिला अधिकार		
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	जम्मा
घरेलु हिंसा	२	२

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.४ म्याग्दी

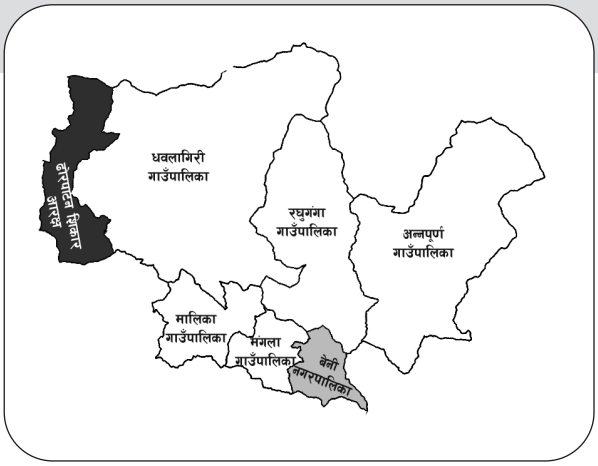

जम्मा जनसङ्ख्या	१,०७,०३३
महिला	५४,८८०
घर परिवार सङ्ख्या	२८,७६६
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	५,४०७
साक्षरता प्रतिशत	७९.७०
आश्रित जनसङ्ख्या	५२,८०४
अपाङ्गता भएका	५,१०५

यस वर्ष म्याग्दी जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा ३८ जना महिला र एक जना पुरुष गरी ३९ जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा सात जना बालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा २६ जना महिला पीडित भए।

कारागार र बन्दी

२५ पुरुष र सात जना महिला गरी ३२ जना बन्दी क्षमता भएको जिल्ला कारागारमा ९६ जना कैदीबन्दी छन्। जसमा ३१ जना थुनुवा र ६५ जना कैदी रहेका छन्। जसमा चार जना महिला कैदी र एक जना महिला थुनुवा रहेका छन्। ६५ वर्ष माथिका दुई जना ज्येष्ठ नागरिक पुरुष रहेका छन्।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

एक न्यायाधीश दरबन्दी रहेको जिल्ला अदालतमा दुई वर्षभन्दा पुराना मुद्दा छैनन्। यस वर्ष देवानीतर्फ २ सय २५ थान मुद्दा परेकामा १ सय ६१ थान फैसला भए ६४ थान बाँकी छन्। फौजदारी मुद्दातर्फ ८८ थान मुद्दा परेकामा ३४ थान फैसला भए भने ५४ थान बाँकी छन्। एउटा पुनरावेदनको मुद्दा बाँकी छ।

बाल अधिकार

यस वर्ष म्याग्दी जिल्लामा बलात्कार घटनामा पाँच र यौन दुर्व्यवहार घटनामा दुई गरी सात जना बालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

यस जिल्लामा १ सय ८९ आधारभूत र ६९ मावि छन्। बाल विकास केन्द्र व्यवस्थापन खर्चदेखि कक्षा १ देखि १२ सम्म तोकिएका मापदण्डका पाठ्यपुस्तक निःशुल्क उपलब्ध हुन्छ।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै १६ जना

तालिका ८.४.४.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
घाइते		३		३
हत्या		३	१	४
बाल अधिकार	बलात्कार	५		५
	यौन दुर्व्यवहार	३		३
	जम्मा	८		८
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	१५		१५
	बलात्कार	८		८
	बलात्कारपछि हत्या	१		१
	पारिवारिक हत्या	३		३
	जम्मा	३६		३६
कूल जम्मा		३८	१	३९

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

महिलाले महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। अन्य १० जना महिलाहरूले पनि ठाडो उजुरी दर्ता गराएका थिए। प्रहरीले सबै उजुरीका पीडित र आरोपितलाई बोलाएर मेलमिलाप गरायो।

यो वर्ष म्याग्दी जिल्लामा बलात्कारका घटनामा आठ र घरेलु हिंसाका घटनामा १५ गरी २३ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यस वर्ष परिवारबाट दुई जना महिलाको हत्या भयो। बलात्कारपछि एक जना महिलाको हत्या भयो।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

म्याग्दीमा यो वर्ष १ हजार १ सय १ जना बसाइँसराइ गरी बाहिरी जिल्ला गए।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

म्याग्दीमा एउटा इँटाभट्टा कारखाना छ।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष म्याग्दीमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

म्याग्दीमा २८ हजार ७ सय ६६ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ६६ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा एउटा सार्वजनिक शौचालय रहेको छ।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

म्याग्दी जिल्लामा एउटा अस्पताल, एउटा आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, ३९ ओटा स्वास्थ्य चौकी र पाँच शहरी स्वास्थ्य केन्द्र रहेका छन्।

तालिका ८.४.४.२ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार			
घटनाको प्रकार	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बलात्कार	२	३	५
यौन दुर्व्यवहार		२	२
जम्मा	२	५	७

महिला अधिकार				
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा	१५			१५
बलात्कार		१	७	८
पारिवारिक हत्या			२	२
बलात्करपछि हत्या			१	१
जम्मा	१५	१	१०	२६

मारिएकाहरूको सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
हत्या	४	४

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.५ कास्की

जम्मा जनसङ्ख्या	६,००,०५१
महिला	३,०७,२६०
घर परिवार सङ्ख्या	१,६०,४१६
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	५४,४९५
साक्षरता प्रतिशत	८७.७३
आश्रित जनसङ्ख्या	२,५६,५४२
अपाङ्गता भएका	१२,३६२

यस वर्ष कास्की जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा १ सय १३ जना महिला र ३६ जना पुरुष गरी १ सय ४९ जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा २५ जना बालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा ८१ जना महिला पीडित भए।

अमानवीय व्यवहार

वडा प्रहरी कार्यालय रामबजारमा कार्यरत प्रहरी नायव निरीक्षक अनुप अर्याललाई सार्वजनिक स्थानमा सुरक्षाका लागि खटिएको अवस्थामा ०८० पुस २३ गते पोखरा महानगरपालिका-१४ स्थित विपीमार्गको सार्वजनिक स्थानमा पोखरा महानगरपालिका-१४ विपीमार्गका ४१ वर्षीय विष्णु काप्रीले कुटपिट गरी काममा बाधा अवरोध पुऱ्याएको भन्दै पीडितले पुस २३ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिए। आरोपितलाई प्रहरीले पुस २३ गते गिरफ्तार गऱ्यो। आरोपितविरुद्ध माघ १० गते सरकारी वकिलको कार्यालयमार्फत जिल्ला अदालत कास्कीमा मुद्दा दर्ता भयो। न्यायाधीश चन्द्रकान्त पौडेलको इजलासले माघ ११ गते १५ हजार रुपियाँ धरौटी माग्ने आदेश दियो। न्यायाधीश नवराज दाहालको इजलासले फागुन २९ गते १० दिन कैद र २ हजार ५ सय रुपियाँ जरिवानाको फैसला गऱ्यो।

राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीका कार्यकर्ता र समर्थकले ०८१ कात्तिक २० गते पोखरामा गरेको प्रदर्शनको समाचार सङ्कलन गर्न पुगेका कान्तिपुर दैनिकका समाचारदाता इन्द्रप्रसाद पौडेल र पब्लिक फोरके टेलिभिजनका राजकुमार माझीलाई प्रहरीले कुटपिट गरेको पीडित पत्रकार पौडेलले बताए। नेपाल पत्रकार महासङ्घ कास्कीले कुटपिट घटनाको विज्ञप्ति निकालेर भर्त्सना गऱ्यो। कुटपिटबाट सामान्य घाइते भएका पत्रकारद्वयको सामान्य उपचारपछि आआफ्नो दैनिकीमा फर्किए। सहकारी ठगी प्रकरणमा राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीका सभापति एवम् पूर्व गृहमन्त्री तथा सांसद रवि लामिछानेलाई कात्तिक २ गते काठमाडौँबाट गिरफ्तार गरी पोखरामा ल्याएपछि रास्वपाका कार्यकर्ताले पोखरामा प्रदर्शन गरेका थिए। घटनाका सम्बन्धमा थप कारबाही भएन।

राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी (रास्वपा) कार्यकर्ताले ०८१ कात्तिक ५ गते पोखरामा रास्वपाको मादी गाउँपालिका संयोजक पदमराज पौडेललाई सोही पार्टीका कार्यकर्ताले कुटपिट गरी घाइते बनाए। सहकारी ठगी र सङ्गठित अपराधमा अनुसन्धान गर्न भन्दै गिरफ्तारी भएका रास्वपा सभापति एवम् पूर्वउपप्रधान तथा गृहमन्त्री रवि लामिछानेलाई हिरासतमा राखेर अनुसन्धान गर्ने समय माग्न अदालत लगिँदै गर्दा सो कुटपिट भएको थियो। प्रहरीमा उजुरी गरिएको भए पनि थप कारबाही भएन।

तालिका ८.४.५.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
कुटपिट		३	१०	१३
अमानवीय व्यवहार		२	१२	१४
घाइते			१२	१२
हत्या		१	२	३
धम्की		१		१
बाल अधिकार	बेचबिखन तथा ओसारपसार	४		४
	बाल विवाह	१		१
	बलात्कार	४		४
	सामूहिक बलात्कार	१		१
	यौन दुर्व्यवहार	१५		१५
	जम्मा	२५		२५
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	६३		६३
	बलात्कार	४		४
	सामूहिक बलात्कार	२		२
	बोचबिखन तथा ओसारपसार	२		२
	जम्मा	८१		८१
कूल जम्मा		११३	३६	१४९

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

कारागार र बन्दी

जिल्ला कारागारको क्षमता ४ सय २० जनाको भए पनि ७ सय ६९ जना कैदीबन्दी रहेको जेलर केशव लामिछानेले बताए। जसमा महिला ४२ जना र पुरुष ७ सय २३ जना कैदीबन्दी छन्। कारागारमा दुई जना आश्रित बालबालिका छन्। क्षमता भन्दा बढी कैदीबन्दी हुँदा एउटै कोठामा १० जनासम्म कोचिएर बस्नुपर्ने बाध्यता रहेको छ। पुरानो तथा जीर्ण भवन चुहिने गरेको र भत्किने त्रासमा कैदीबन्दी बस्नुपर्छ। कैदीबन्दीहरू कोचिएर बस्नुपर्ने भएकाले सानोतिनो विषयमा पनि वादविवाद हुने गरेको जेलर लामिछानेले बताए। कारागारमा मेडिकल अधिकृतको दरबन्दी भए पनि सिनियर अहेब एक जना कार्यरत छन्।

बाल सुधारगृह

६० जना बालकको क्षमता भएको बाल सुधार गृहमा १ सय १३ जना बालक छन्। जसमा कैद तोकिएका ७३ जनाको फैसला भएका बालक छन् भने ४० जना पुर्पक्षका लागि बाल सुधार गृहमा पुगेकाहरू छन्। जसमा १८ वर्षभन्दा माथिका पनि छन्। बलात्कार घटनाका २८ जना, हत्या घटनाका १० जना आरोपित कारागारमा छन्। केहीका उमेर कम हुँदा फैसला भएपछि बालगृहमै बस्नुपर्ने कानुनी बाध्यता छ। बालगृहमा यसअघि पानीको समस्या भए पनि अहिले प्रदेश सरकारले लिफ्टिङको व्यवस्था गरेर खानेपानी सहज भएको छ। अहिले बालकहरूले बीमाबाट निःशुल्क औषधी उपचार पाएका छन्।

बाल सुधार गृहमा झडप

पोखरा महानगरपालिका-१८ सराङकोटस्थित बालसुधार गृहमा बालकहरूबिच झडप हुँदा १५, १६ र १७ वर्षीय तीन जना बालक घाइते भए। खाना खान लाइन बस्ने क्रममा फागुन ५ गते विवाद हुँदा झडप भएको थियो। घाइते तीनै जनाको उपचार मणिपाल शिक्षण अस्पतालमा गरेपछि फागुन ६ गते पुनः सुधार गृह पुऱ्याइएको सुधार गृहकी मनोविमर्शकर्ता ज्योति शर्माले बताइन्। त्यसपछि कुटपिटमा संलग्न १९ वर्षीय तीन जना 'युवा'लाई फागुन ९ गते नेपालगञ्ज पठाइएको थियो।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालत

जिल्ला अदालतमा आठ जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेकामा कार्यरत छन्। यो वर्ष जिल्ला अदालतमा २ हजार २ सय १ थान देवानी मुद्दामध्ये १ हजार १९ थान फैसला भए। १ हजार १ सय ८२ थान बाँकी छन्। फौजदारी मुद्दातर्फ २ हजार ४ सय ४७ थान मुद्दामध्ये ९ सय ८७ थान मुद्दा फैसला भए। १ हजार ४ सय ६० थान बाँकी छन्। यो वर्ष ११ थान रिटमध्ये ६ थान फैसला भए भने पाँच थान बाँकी रहेको जिल्ला अदालतका सूचना अधिकारी सुरज अधिकारीले बताए।

उच्च अदालत, पोखरा

उच्च अदालतमा सात जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेकोमा सबै कार्यरत छन्। यो वर्ष उच्च अदालतमा देवानी मुद्दातर्फ ५ सय १ थान मुद्दामध्ये ३ सय ८२ थान मुद्दा फैसला भए। फौजदारी मुद्दातर्फ २ सय ३७ थानमध्ये १ सय ५० थान फैसला भएको अदालतका उपरजिष्ट्रार तथा सूचना अधिकारी विश्वनाथ अर्यालले बताए।

बाल अधिकार

यस वर्ष कास्की जिल्लामा बलात्कार घटनामा चार, सामूहिक बलात्कारका घटनामा एक, यौन दुर्व्यवहार घटनामा १५, बेचबिखन तथा ओसारपसार घटनामा चार र बालविवाहका घटनामा एक जना गरी २५ जना बालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

कास्की जिल्ला ०७२ साउनमा साक्षर जिल्ला घोषणा भइसकेको छ। तर, जनगणना २०७८ अनुसार कास्कीको साक्षरता ८७.७३ प्रतिशत छ। कास्कीका पाँच ओटै स्थानीय तहमा गरेर बालविकास केन्द्र ३ सय ७७ छन्। सामुदायिक विद्यालयको सङ्ख्या ३ सय ७५ र संस्थागत विद्यालयको सङ्ख्या २ सय ५९ छ। शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, कास्कीका प्रमुख उपसचिव लोकनाथ आचार्यले कास्की जिल्लामा रहेको सबै विद्यालयमा शौचालय र खानेपानी पुगेको बताए। उनका अनुसार कास्की जिल्लाका सामुदायिक विद्यालय अपाङ्गतामैत्री छैनन्।

विद्यालयमा दिइने शारीरिक दण्ड सजाय

पोखरा महानगरपालिका-३२ राजाको चौतारा नजिकै रहेको यूनिभर्स अङ्ग्रेजी बोर्डिङ स्कुलमा कक्षा पाँचमा अध्ययनरत नौ वर्षीय बालकलाई ०८१ जेठ १३ गते कुटपिट गरी घाइते बनाएको आरोपमा अङ्ग्रेजी शिक्षक रुपा गाउँपालिका-६ निवासी ३२ वर्षीय सुदीप अधिकारीविरुद्ध बालकका अभिभावकले जेठ २० गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिए। आरोपितलाई प्रहरीले जेठ २० गते नै गिरफ्तार गऱ्यो। बालकलाई गृहकार्य दिएको र अक्षर नराम्रो भएको भन्दै शिक्षकले कुटपिट गरेको पीडितले बताए। शिक्षकले लाठीले कुट्दा बालकको पिठ्यूँमा गहिरो चोट लागेको साथै नीलडाम भएको थियो। विद्यालय प्रशासनले विद्यार्थीलाई कुट्ने शिक्षक सुदीप अधिकारीलाई बर्खास्त गऱ्यो। पीडित बालकको उपचार पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय अस्पतालमा भयो। घटनाको अनुगमनपछि इन्सेक लगायतका अन्य सङ्घसंस्थाका अधिकारकर्मीहरूको पहलमा उजुरी दर्ता भएको थियो। अधिकारकर्मीहरूद्वारा आरोपितविरुद्ध जिल्ला अदालतमा सरकारी वकिलको कार्यालयमार्फत असार २ गते मुद्दा दर्ता भयो। न्यायाधीश नवराज दाहालको इजलासले असार ४ गते आरोपित अधिकारीलाई दोषी ठहर गऱ्यो। उनलाई १० दिन कैद र ७ हजार रुपियाँ जरिबाना तोकिएको अदालतले जनायो।

बलात्कार तथा यौन दुर्व्यवहार

१५ वर्षीया बालिकालाई ०८० फागुन २८ गते यौन दुर्व्यवहार गरेको आरोपमा जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा पीडित पक्षले पोखरा महानगरपालिका-८ सभागृहका ४६ वर्षीय सुरेश श्रेष्ठविरुद्ध फागुन २८ गते उजुरी दियो। आरोपितलाई प्रहरीले फागुन २९ गते गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतका न्यायाधीश नवराज दाहालको ०८१ साउन २८ गतेको इजलासले आरोपितलाई दोषी ठहर गर्दै १५ दिन कैद र ५ हजार रुपियाँ जरिबानाको फैसला सुनायो।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै १ सय ८ जना महिलाले महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। जसमध्ये पतिपत्नी झैझगडाका १ सय र अन्य झैझगडाका आठ उजुरी आएको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका इन्स्पेक्टर सरला ढकालले बताइन्। यीमध्ये ८९ उजुरीमा मेलमिलाप भयो भने १३ उजुरी अन्य निकायमा गएको र ६ उजुरीकर्ता सम्पर्कमा नआएको ढकालले बताइन्।

यो वर्ष कास्की जिल्लामा बलात्कारका घटनामा चार, सामूहिक बलात्कारका घटनामा दुई, बेचबिखन तथा ओसारपसार घटनामा दुई र घरेलु हिंसाका घटनामा ७३ गरी ८१ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

बलात्कार

२२ वर्षीया महिलालाई ०८० चैत १७ गते बलात्कार गरेको आरोपमा पोखरा महानगरपालिका-१४ छिनेडाँडा राधाकृष्ण टोलका २७ वर्षीय अनिश श्रेष्ठविरुद्ध पीडित महिलाले सोही दिन जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कास्कीमा उजुरी दिइन्। आरोपितलाई प्रहरीले चैत १८ गते गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला न्यायाधीश चन्द्रकान्त पौडेललको ०८१ असार ११ गतेको इजलासले आरोपितलाई कसुर ठहर गर्दै ३ वर्ष कैद, २ लाख रुपियाँ क्षतिपूर्ति र ३० हजार रुपियाँ जरिबानाको फैसला सुनायो।

तालिका ८.४.५.२ अपाङ्गता भएका पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार	अन्यपक्षबाट	
	महिला	जम्मा
बाल अधिकार	१	१
महिला अधिकार	१	१
कूल जम्मा	२	२

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

कास्कीमा यो वर्ष ३ हजार ३ सय ६४ जना बसाइ सराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

ईंटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

कास्कीमा इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग स्थापना भएको छैन।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष कास्कीमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

कास्कीमा १ लाख ६० हजार ४ सय १६ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ६६ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा ३ सय ६९ ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा सरकारी अस्पताल पाँच, क्षयरोग उपचार केन्द्र एक, प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र चार, स्वास्थ्य चौकी ४२, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र ११, सामुदायिक स्वास्थ्य एकाइ १३ र अन्य स्वास्थ्य केन्द्र सात ओटा रहेका छन्। त्यसैगरी, जिल्ला आयुर्वेद केन्द्र एक, आयुर्वेद औषधालय पाँच रहेको स्वास्थ्य कार्यालय, कास्की प्रमुख रामबहादुर नेपालले बताए।

तालिका ८.४.५.३ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार			
घटनाको प्रकार	मुद्दा टुङ्गिएका	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बेचबिखन तथा ओसारपसार		४	४
बालविवाह		१	१
बलात्कार		५	५
यौन दुर्व्यवहार	२	१३	१५
जम्मा	२	२३	२५

महिला अधिकार					
घटनाको प्रकार	मुद्दा टुङ्गिएको	मेलमिलाप	अपूर्ण	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा		५४	१४	५	६३
बलात्कार	१			५	६
बेचबिखन तथा ओसारपसार				२	२
जम्मा	१	५४	१४	१२	८१

मारिएकाको घटना सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
हत्या	३	३

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.६ लमजुङ

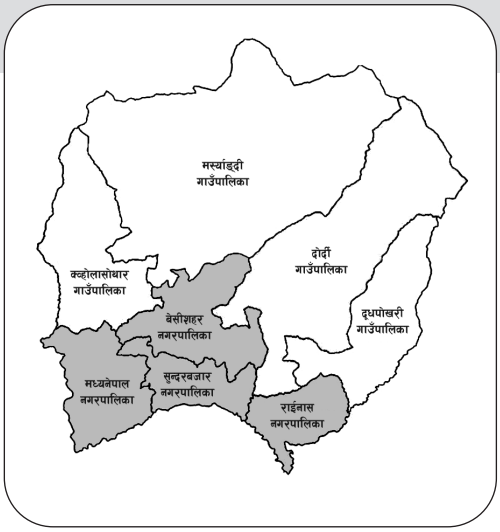

जम्मा जनसङ्ख्या	१,५५,८५२
महिला	८१,७७५
घर परिवार सङ्ख्या	४४,०७४
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	११,७९४
साक्षरता प्रतिशत	७७.४९
आश्रित जनसङ्ख्या	७४,२४३
अपाङ्गता भएका	५,५५७

यस वर्ष लमजुङ जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा ४३ महिला र १५ जना पुरुष गरी ५८ जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा १३ जना बालबालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा ३० जना महिला पीडित भए।

कारागार र बन्दी

जिल्ला कारागारको क्षमता ३५ जनाको भए पनि १ सय ७ जना कैदीबन्दी रहेको जेलर राधिका रेग्मीले बताइन्। जसमध्ये महिला चार जना र पुरुष १ सय ३ जना कैदीबन्दी छन्। क्षमताभन्दा बढी कैदी बन्दी हुँदा एउटै कोठामा २५ जनासम्म कोचिएर बस्नुपर्ने बाध्यता रहेको छ। पुरानो तथा जीर्ण भवन चुहिने गरेको र भत्किने त्रासमा कैदी बन्दी बस्नुपर्छ।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालतमा एक जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेको छ। यो वर्ष जिल्ला अदालतमा देवानीतर्फ ८ सय ७ थान मुद्दामध्ये ५ सय ७९ थान फैसला भए। फौजदारीतर्फ २ सय १२ थान मुद्दामध्ये ९५ थान फैसला भए। त्यसैगरी पुनरावेदनतर्फ एउटा मुद्दा रहेकोमा फैसला भयो भने निषेधाज्ञा र बन्दी प्रत्यक्षीकरणका चार थान मुद्दामध्ये तीन थान फैसला भए। दुई वर्ष नाघेका दुई थान मुद्दा रहेको अदालतका स्रेस्तेदार भेषराज पौडेलले बताए।

बाल अधिकार

यस वर्ष लमजुङ जिल्लामा बलात्कार घटनामा ६, यौन दुर्व्यवहार घटनामा पाँच र विद्यालयमा दिइने शारीरिक सजायका घटनामा दुई जना गरी १३ जना बालबालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

जिल्लामा २ सय ३४ आधारभूत र ८२ माध्यमिक विद्यालय छन्। विद्यालयहरूमा शौचालय र खानेपानीको राम्रो व्यवस्था भए पनि अपाङ्गतामैत्री विद्यालय भने कतै पनि नरहेको शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइले जनायो।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो आर्थिक वर्षमा घरेलु हिंसाबाट पीडित भएको भन्दै १२ जना महिलाले जिल्ला प्रहरी कार्यालयको महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। १२ उजुरीमा मेलमिलाप भएको जिल्ला प्रहरी कार्यालयको महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रकी वरिष्ठ हवल्दार परमेश्वरी नेपालीले बताइन्। गत आर्थिक वर्षमा ५८ ओटा त्यस्ता उजुरी परेकामा ५२ मा मेलमिलाप भएको र ६ उजुरीका पीडित थप न्यायका लागि भन्दै अदालत जाने भनी गएको उनले बताइन्।

मेलमिलाप भएका पीडित पुन: पीडित भएको भन्दै उजुरी लिएर नआएको पनि उनले बताइन्।

यो वर्ष लमजुङ जिल्लामा बलात्कारका घटनामा तीन, साइबर अपराधका घटनामा एक र घरेलु हिंसाका घटनामा २५ गरी २९ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यस वर्ष परिवारबाट एक जना महिलाको हत्या भयो।

तालिका ८.४.६.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
कुटपिट		१		१
अमानवीय व्यवहार			१	१
घाइते			१३	१३
बाल अधिकार	विद्यालयमा दिइने शारीरिक सजाय	१	१	२
	बलात्कार	६		६
	यौन दुर्व्यवहार	५		५
	जम्मा	१२	१	१३
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	३५		३५
	साइबर अपराध	१		१
	बलात्कार	३		३
	पारिवारिक हत्या	१		१
	जम्मा	३०		३०
कूल जम्मा		४३	१५	५८

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

लमजुङमा यो वर्ष २ हजार ४ सय १८ जना बसाइ सराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

लमजुङमा इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग स्थापना भएको छैन।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष लमजुङमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

लमजुङमा ४४ हजार ७४ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ६४ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

तालिका ८.४.६.२ अपाङ्गता भएका पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार	अन्यपक्षबाट	
	महिला	जम्मा
बाल अधिकार	१	१

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा १ सय ३० ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा सरकारी अस्पताल दुई, डट सेन्टर १ सय १, प्राथामिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र दुई, स्वास्थ्य चौकी ५७, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र ११ र सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ १० रहेका छन्। त्यसैगरी गाउँघर क्लिनिक १ सय ८, खोप क्लिनिक २ सय ७ र महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविका ६ सय ६९ रहेको स्वास्थ्य कार्यालयका सूचना अधिकारी लेखनाथ उपाध्यायले बताए।

तालिका ८.४.६.३ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार				
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
विद्यालयमा दिइने शारीरिक दण्ड सजाय	२			२
बलात्कार		४	२	६
यौन दुर्व्यवहार		४	१	५
जम्मा	२	८	३	१३

महिला अधिकार				
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा	१९	५	१	२५
साइबर अपराध	१			१
बलात्कार		३		३
पारिवारिक हत्या			१	१
जम्मा	२०	८	२	३०

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.७ तनहुँ

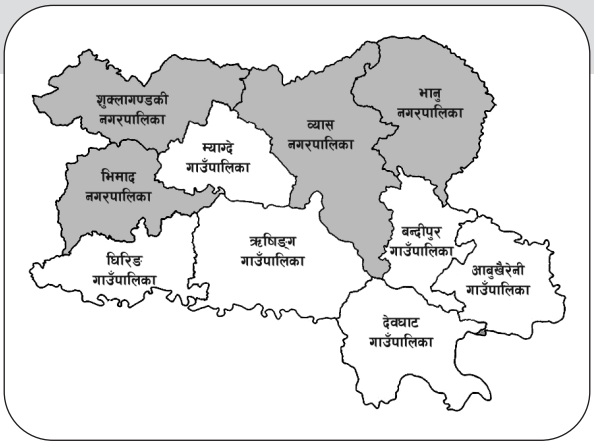

जम्मा जनसङ्ख्या	३,२१,१५३
महिला	१,७१,०५९
घर परिवार सङ्ख्या	८८,५१३
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	२७,८२१
साक्षरता प्रतिशत	८१.६०
आश्रित जनसङ्ख्या	१,५१,३७८
अपाङ्गता भएका	८,७८०

यस वर्ष तनहुँ जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा ६८ जना महिला र तीन जना पुरुष गरी ७१ जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा २५ जना बालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा ४१ जना महिला पीडित भए।

कारागार र बन्दी

जिल्ला कारागारको क्षमता १ सय ३५ जनाको भए पनि कैद तोकिएका २ सय १ जना र कैद नतोकिएका १ सय २४ जना बन्दी गरी ३ सय २५ जना कैदीबन्दी रहेको जिल्ला कारागारका निमित्त प्रमुख नारायण अधिकारीले बताए। जसमध्ये महिला २५ जना र पुरुष ३ सय जना कैदीबन्दी छन्। दुई जना आश्रित बालिका छन्। कैदीबन्दीको नियमित स्वास्थ्य जाँचका लागि एक जना अहेवको दरबन्दी रहेकोमा यस आर्थिक वर्षको सुरुवातदेखि नै उक्त दरबन्दी रिक्त छ। स्वास्थ्यकर्मी नहुँदा कैदीबन्दी सामान्य बिरामी भए पनि दमौली अस्पताल र चिकित्सकको सिफारिसको आधारमा अन्य अस्पतालमा लैजानु पर्ने बाध्यता रहेको छ। ६० वर्ष नाघेका २९ जना ज्येष्ठ नागरिक (पुरुष) रहेको कारागारका निमित्त प्रमुख अधिकारीले बताए।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालतमा तीन जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेको छ। यो वर्ष जिल्ला अदालतमा देवानी मुद्दातर्फ १ हजार ३ सय १४ थान मुद्दामध्ये १ हजार १ सय ४ थान फैसला भए। फौजदारी मुद्दातर्फ ४ सय ३६ थान मुद्दामध्ये ४ सय १ थान फैसला भए। एक वर्ष नाघेका ९५ थान मुद्दा रहेको अदालतका सेस्तेदार नन्दप्रसाद अधिकारीले बताए।

बाल अधिकार

यस वर्ष तनहुँ जिल्लामा बलात्कार घटनामा १४, हाडनाता करणीका घटनामा दुई, सामूहिक बलात्कारका घटनामा एक र यौन दुर्व्यवहार घटनामा आठ गरी २५ जना बालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

तनहुँ जिल्ला पूर्ण साक्षर घोषणा भइसकेको छ। तर, जनगणना २०७८ अनुसार ८१.६० प्रतिशत मात्रै साक्षर छन्। जिल्लामा सामुदायिकतर्फ ३ सय १६ आधारभूत र १ सय १९ मावि छन् भने संस्थागत तर्फ ५८ आधारभुत र ५८ माध्यमिक विद्यालय रहेका छन्। यस वर्ष भर्ना भएका बालबालिकाको सङ्ख्या एकीन नभएको जिल्ला शिक्षा तथा समन्वय इकाइले जनायो। भर्ना भएका दलित तथा अपाङ्गता भएका बालक र बालिकाको तथ्याङ्क जिल्ला शिक्षा इकाइ तथा स्थानीय तहहरूसँग छैन। विद्यालयहरूमा शौचालय र खानेपानीको सुविधा रहेको छ। सहिद परिवारका तीन जना बालिकाले छात्रवृत्ति पाएका छन्।

तालिका ८.४.७.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
कुटपिट			१	१
हत्या		३	३	४
बाल अधिकार	बलात्कार	१४		१४
	सामूहिक बलात्कार	१		१
	हाडनाता करणी	३		३
	यौन दुर्व्यवहार	८		८
	जम्मा	३५		३५
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	३६		३६
	बेचबिखन तथा ओसारपसार प्रयास	१		१
	बलात्कार	११		११
	पारिवारिक हत्या	३		३
	जम्मा	४१		४१
कूल जम्मा		६८	३	६१

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

महिलाविरूद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै २८ जना महिलाले जिल्ला प्रहरी कार्यालयको महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। जसमध्ये पतिपत्नी झैझगडाका १५ र विवाह दर्ता तथा नागरिकता नबनाइदिएका १३ ओटा उजुरी आएको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका एसपी वीरेन्द्रबहादुर शाहीले बताए। यीमध्ये सबै उजुरीमा मेलमिलाप भएको एसपी शाहीले बताए।

यो वर्ष तनहुँ जिल्लामा बलात्कारका घटनामा ११, बेचबिखन तथा ओसारपसार घटनामा एक र घरेलु हिंसाका घटनामा २७ गरी ३९ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यस वर्ष परिवारबाट दुई जना महिलाको हत्या भयो।

पारिवारिक हत्या

भानु नपा-८ गैरीफाँटकी ३९ वर्षीया प्रतीक्षा श्रेष्ठलाई बञ्चरो प्रहार गरी हत्या गरेको आरोपमा प्रहरीले ३९ वर्षीय पति ओमनारायण श्रेष्ठलाई ०८१ कात्तिक २२ गते गिरफ्तार गऱ्यो। घरायसी विवादमा प्रतीक्षालाई आरोपितले कात्तिक २२ गते साँझ बन्चरो प्रहार गर्दा घाइते भएकी उनलाई छिमेकीले उपचारका लागि सोही राति दमौली अस्पताल लगेकोमा चिकित्सकले मृत घोषणा गरेका थिए। शवको पोष्टमार्टम पश्चात अन्तिम संस्कारको लागि कात्तिक २३ गते आफन्तको जिम्मा लगाइएको प्रहरी कार्यालयले जनायो। आरोपितविरुद्ध जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, तनहुँले मङ्सिर १३ गते ज्यानसम्बन्धी कसुरमा मुद्दा दर्ता गरेकोमा आरोपित मङ्सिर १४ गतेदेखि पुर्पक्षका लागि थुनामा छन्। वर्षको अन्त्यसम्म मुद्दाको फैसला भएको छैन।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

तनहुँमा यो वर्ष ५ हजार ७ सय ७३ जनाले बसाइँसराइ गरी बाहिरिएका तथ्याङ्क रहेको छ।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

तनहुँमा दुई ओटा सिमेन्ट उद्योग र सात ओटा इँटा उद्योग सञ्चालनमा रहेका छन्।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष तनहुँमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

तनहुँमा ८८ हजार ५ सय १३ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ९२ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा २० ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा तीन सरकारी अस्पताल, ४६ स्वास्थ्य चौकी, दुई प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, २९ आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र र १५ ओटा शहरी स्वास्थ्य केन्द्र छन्। स्वास्थ्य केन्द्रमा दरबन्दी अनुसारका स्वास्थ्यकर्मी छैनन्।

तालिका ८.४.७.२ अपाङ्गता भएका पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार	अन्यपक्षबाट	
	महिला	जम्मा
बाल अधिकार	१	१
महिला अधिकार	२	२
कूल जम्मा	३	३

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

ग्रामीण क्षेत्रका स्वास्थ्य चौकीमा राज्यले निःशुल्क प्रदान गर्ने सबै प्रकारका औषधी उपलब्ध छैनन्। यसवर्ष तनहुँमा डेङ्गीबाट ५ हजारभन्दा बढी नागरिक सङ्क्रमित भए। स्वास्थ्य संस्थामा डेङ्गीका बिरामीलाई उपचारको अभाव रहयो। डेङ्गीबाट एक जनाको मृत्यु भयो।

तालिका ८.४.७.३ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार			
घटनाको प्रकार	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बलात्कार	४	१३	१७
यौन दुर्व्यवहार	४	४	८
जम्मा	८	१७	२५

महिला अधिकार				
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा	२६		१	२७
बेचबिखन तथा ओसारपसार प्रयास			१	१
बलात्कार		५	६	११
पारिवारिक हत्या			२	२
जम्मा	२६	५	१०	४१

मारिएकाको घटना सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
हत्या	४	४

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.८ नवलपरासी पूर्व

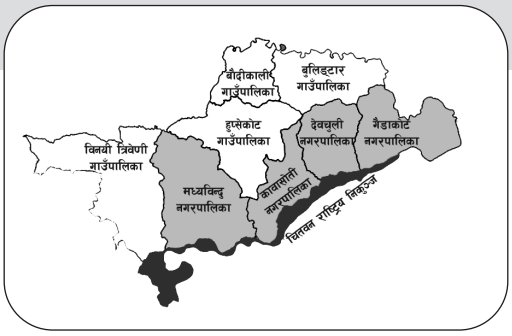

जम्मा जनसङ्ख्या	३,७८,०७९
महिला	२,००,१९२
घर परिवार सङ्ख्या	९३,८५०
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	३२,०४२
साक्षरता प्रतिशत	८२.३५
आश्रित जनसङ्ख्या	१,७२,४८४
अपाङ्गता भएका	१२,०८८

यस वर्ष नवलपरासी पूर्व जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा २५ जना महिला र चार जना पुरुष गरी २९ जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा १५ जना बालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा सात जना महिला पीडित भए।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

दुई जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेको जिल्ला अदालत नवलपुरमा यो वर्ष फौजदारी मुद्दातर्फ ३ सय ९७ मध्ये ३ सय ४७ र देवानी मुद्दातर्फ ९ सय ७ मध्ये ९ सय ५४ थान मुद्दा फैसला भए। अदालतमा यो अवधिमा दुई वर्ष नाघेका कुनै पनि मुद्दा बाँकी नरहेको अदातलका स्रेस्तेदार गम्भीर घिमिरेले बताए।

बाल अधिकार

यस वर्ष नलपरासी पूर्व जिल्लामा बलात्कार घटनामा नौ, सामूहिक बलात्कारका घटनामा एक, हाडनाता करणीको घटनामा एक र यौन दुर्व्यवहार घटनामा चार गरी १५ जना बालबालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

जिल्लामा ८६ माध्यमिक र २ सय २२ आधारभूत विद्यालय रहेको शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, नवलपुरका सूचना अधिकारी सरीता राना खाम्चा मगरले बताइन्। नवलपरासी पूर्वमा ५४ हजार ७ सय २३ छात्र र ४८ हजार २ सय ५७ छात्रा यो वर्ष भर्ना भएको शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइका प्रमुख दीपेन्द्रराज श्रेष्ठले बताए। गत वर्ष ३८ जना द्वन्द्वपीडित बालबालिकाले छात्रवृत्ति पाएको प्रमुख श्रेष्ठले बताए। नवलपुरमा गत वर्ष ९७ जना वैदेशिक रोजगारीमा गएर अभिभावक गुमाएका बालबालिकाले छात्रवृत्ति प्राप्त गरेको सुरक्षित आप्रवासन कार्यक्रम नवलपुरका जिल्ला संयोजक रितुराम सोती थापाले बताए।

तालिका ८.४.८.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
कुटपिट		३	१	३
घाइते			१	१
हत्या			३	३
धम्की		१		१
बाल अधिकार	बलात्कार	९		९
	सामूहिक बलात्कार	१		१
	हाडनाता करणी	१		१
	यौन दुर्व्यवहार	४		४
	जम्मा	१५		१५
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	३		३
	बलात्कार	४		४
	पारिवारिक हत्या	१		१
	जम्मा	८		८
कूल जम्मा		२५	४	२९

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

तालिका ८.४.८.२ अपाङ्गता भएका पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार	अन्यपक्षबाट	
	महिला	जम्मा
महिला अधिकार	३	३

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

सामूहिक बलात्कार

पाँच वर्षीया बालिकालाई ०८० फागुन ४ गते बलात्कार गरेको भन्दै १४ वर्षीय र १३ वर्षीय बालकविरुद्ध पीडित पक्षले जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा फागुन ८ गते उजुरी दियो। प्रहरीले आरोपितहरूलाई सोही दिन गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतको ०८१ जेठ २९ गतेको इजलासले आरोपितहरूले बाल यौन दुरुपयोग ठहर गर्दै मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २२५(३) तथा बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ दफा ३६(३) बमोजिम ३(तीन) महिना कैद सजाय तोक्यो। उक्त तीन महिना कैदका हकमा अनुसन्धान र मुद्दा पुर्पक्षका क्रममा व्यतित भएकोले केही गर्नु नपरेको र पीडित राहत कोषमा २ सय रुपियाँ दाखिल हुने र यी कानुनको विवादमा परेका बालकबाट पीडितले ४० हजार रुपियाँ क्षतिपूर्ति भराइ पाउने ठहर आदेश गऱ्यो।

नौ वर्षीया बालिकालाई ०८० पुस २१ गते बलात्कार गरेको आरोपमा १६ वर्षीय बालकविरुद्ध पीडित पक्षले जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा ०८० चैत ९ गते उजुरी दियो। प्रहरीले आरोपितलाई चैत ९ गते उनकै घरबाट गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतको ०८१ जेठ २४ गतेको इजलासले आरोपितलाई तीन महिना बाल सुधार गृहमा पठाउने साथै ४० हजार रुपैया क्षतिपूर्ति भराउने फैसला गऱ्यो।

११ वर्षीय बालिकालाई मध्यविन्दु नगरपालिका-११, अरुणखोलाका १९ वर्षीय युवराज कुमालले ०८१ साउन २८ गते यौन दुर्व्यवहार गरेको आरोपमा पीडित पक्षले आरोपितविरुद्ध ०८१ साउन २९ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दियो। आरोपितलाई प्रहरीले ०८१ साउन ३० गते गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतको ०८१ मङ्सिर १९ गतेको आदेशले ६ महिना कैद, ५० हजार रुपियाँ जरिबाना र ५० हजार रुपियाँ पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराउने फैसला गऱ्यो।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव,दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै ९० जना महिलाले जिल्ला प्रहरी कार्यालय, नवलपरासी पूर्वको महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। जसमध्ये ६३ उजुरीमा मेलमिलाप गरिएको सेवा केन्द्रका प्रमुख विन्दु बिकले बताइन्।

यो वर्ष नवलपरासी पूर्व जिल्लामा बलात्कारका घटनामा चार र घरेलु हिंसाका घटनामा दुई गरी ६ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यस वर्ष परिवारबाट एक जना महिलाको हत्या भयो।

बलात्कार

मानसिक अपाङ्गता भएकी १८ वर्षीया युवतीलाई ०८० पुस २७ गते बलात्कार गरेको भन्दै हुप्सेकोट गाउँपालिका-३ जुल्पेटार निवासी ७० वर्षीय ज्येष्ठ नागरिकविरुद्ध पीडित पक्षले जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा माघ २८ गते उजुरी दिए। पीडित पक्षले माघ २३ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा मौखिक उजुरी दिएको थियो। प्रहरीले आरोपितलाई माघ २३ गते गिरफ्तार गरी इन्सेक गण्डकी प्रदेश कार्यालयको पहलमा प्रहरीले माघ २८ गते उजुरी दर्ता गऱ्यो। जिल्ला अदालतको ०८१ मङ्सिर ५ गतेको इजलासले आरोपितलाई कसुरदार ठहर गरी ८ वर्ष कैद, ३ लाख रुपियाँ जरिबाना र पीडितलाई २५ हजार रुपियाँ क्षतिपूर्ति भराउने फैसला गऱ्यो।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

नवलपरासी पूर्वमा यो वर्ष ५ हजार ९ सय ८२ जना बसाइँसराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

ईंटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

जिल्लामा ६ ओटा ईंटाभट्टा र दुई ओटा सिमेन्ट उद्योग सञ्चालनमा छन्।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष नवलपरासी पूर्वमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

नवलपरासी पूर्वमा ९३ हजार ८ सय ५० घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ६० प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा २ सय ३९ ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा एउटा जिल्ला अस्पताल, चार नगर अस्पताल, तीन प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ३२ स्वास्थ्य चौकी, ५१ आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, १५ सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ, एक जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, पाँच आयुर्वेद औषधालय र दुई नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र रहेका छन्। यसका साथै १ सय ५२ खोप केन्द्र रहेका छन्। स्वास्थ्य संस्थाहरूको उपलब्धता उल्लेख्य रहे पनि आवश्यक उपकरण र विशेषज्ञको कमीका कारण कतिपय उपचारका लागि अन्य जिल्ला जानुपर्ने बाध्यता भने कायम रहेको छ। जिल्ला अस्पतालमा दरबन्दी अनुसारका कर्मचारी नहुँदा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न समस्या हुँदै आएको छ। साँघुरो भवनका कारण जिल्ला अस्पताल सेवाग्राहीमैत्री हुन सकेको छैन।

तालिका ८.४.८.३ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार			
घटनाको प्रकार	मुद्दा टुङ्गिएका	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बलात्कार	१	१०	११
यौन दुर्व्यवहार	२	२	४
जम्मा	३	१२	१५

महिला अधिकार				
घटनाको प्रकार	मुद्दा टुङ्गिएका	मेलमिलाप	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा		२		२
बलात्कार	१		३	४
पारिवारिक हत्या			१	१
जम्मा	१	२	४	७

मारिएकाको घटना सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा नल्याइएका	जम्मा
हत्या	२	२

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.९ स्याङ्जा

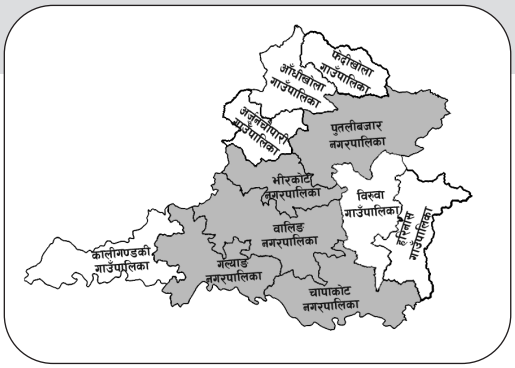

जम्मा जनसङ्ख्या	२,५३,०२४
महिला	१,३६,३४६
घर परिवार सङ्ख्या	६८,९२३
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	१७,६३१
साक्षरता प्रतिशत	८१.६७
आश्रित जनसङ्ख्या	१,२२,१५२
अपाङ्गता भएका	६,५७९

तालिका ८.४.५.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
अमानवीय व्यवहार		१		१
हत्या			३	३
जातीय विभेद			३	३
धम्की		१		१
कुटपिट		१		१
बाल अधिकार	बालविवाह	१	१	३
	नवजात शिशुको हत्या	१		१
	बलात्कार	४		४
	हाडनाता करणी	१		१
	यौन दुर्व्यवहार	४	१	५
	जम्मा	११	३	१३
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	३८		३८
	बलात्कार	१		१
	जम्मा	३९		३९
कूल जम्मा		४३	७	५०

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

यस वर्ष स्याङ्जा जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा ४३ जना महिला र सात जना पुरुष गरी ५० जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा १३ जना बालबालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा २९ जना महिला पीडित भए। जातीय विभेदका घटनामा तीन जना पुरुष पीडित भए।

कारागार र बन्दी

६५ जनाको क्षमता भएको जिल्ला कारागारमा १ सय ४२ जना कैदीबन्दी रहेका जेलर दिनेश शर्मा मरासिनीले बताए। जसमा ६ जना महिला र १ सय ३७ जना पुरुष छन्। कारागारमा ६५ वर्ष माथिका चार जना ज्येष्ठ नागरिक रहेका छन्। कारागारमा सिनियर अहेबको दरबन्दी रिक्त भई लोकसेवामा माग गरिएको र हाल सो पूर्ति नहुञ्जेलसम्मका लागि पुतलीबजार नगरपालिकासँग समन्वय गरी स्वास्थ्य सेवा दिइरहेको जेलर मरासिनीले बताए।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालतमा दुई जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेको छ। यो वर्ष जिल्ला अदालतमा देवानी मुद्दातर्फ ५ सय ९० थान मुद्दामध्ये ३ सय ४८ थान फैसला भए। फौजदारी मुद्दातर्फ १ सय ९४ थान मुद्दामध्ये ८० थान फैसला भएको अदालतका स्रेस्तेदार भूमिप्रसाद शर्माले बताए। दुई वर्ष नाघेका मुद्दा छैनन्।

बाल अधिकार

यस वर्ष स्याङ्जा जिल्लामा बलात्कार घटनामा चार, हाडनाता करणीको घटनामा एक, यौन दुर्व्यवहार घटनामा पाँच र बालविवाहका घटनामा दुई गरी १२ जना बालबालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यो वर्ष नवजात शिशुको हत्याको एक घटना अभिलेख भयो।

शिक्षाको अवस्था

स्याङ्जामा ५ सय ७२ बाल विकास केन्द्र छन्। १ सय ६२ प्राथमिक तहका र १ सय ६७ माध्यमिक विद्यालय छन्। यो वर्ष ३२ हजार १ सय ६ जना छात्र र २८ हजार ४ सय ४३ जना छात्रा भर्ना भएका शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइका सूचना अधिकारी, सुरेश सुवेदीले बताए। जिल्लामा ३ हजार ६ सय ७८ दरबन्दीमा १८ रिक्त छन्।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै २९ जना महिलाले महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। जसमध्ये झैझगडाका २१, विवाह दर्ता तथा नागरिकता नबनाइदिएका एक र अन्य हिंसाका सात उजुरी आएको सेवा केन्द्रका इन्स्पेक्टर उमेशलाल श्रेष्ठले बताए। यी मध्ये प्रहरीले २८ उजुरीमा मेलमिलाप गरायो भने एक उजुरीका पीडित अदालत गएको इन्स्पेक्टर श्रेष्ठले बताए।

यो वर्ष स्याङ्जा जिल्लामा बलात्कारका घटनामा एक, घरेलु हिंसाका घटनामा २८ जना गरी २९ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

स्याङजामा यो वर्ष ६ हजार २ सय ९४ जना बसाइँसराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

स्याङजामा इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग स्थापना भएको छैन।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

तालिका ८.४.५.२ अपाङ्गता भएका पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार	अन्यपक्षबाट	
	महिला	जम्मा
महिला	१	१

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

विषालु च्याउ

यस वर्ष स्याङजामा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

स्याङजामा ६८ हजार ९ सय २३ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ४२ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा २ सय सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा सात सरकारी अस्पताल, १ सय ८ क्षयरोग उपचार केन्द्र, दुई प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, ६४ स्वास्थ्य चौकी, ४१ आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र र पाँच सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ रहेको स्वास्थ्य कार्यालयका सूचना अधिकारी विष्णुप्रसाद सुवेदीले बताए।

तालिका ८.४.५.३ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार				
घटनाको प्रकार	अपूर्ण	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बालविवाह			२	२
बलात्कार			५	५
यौन दुर्व्यवहार	१	१	३	५
नवजात शिशुको हत्या		१		१
जम्मा	१	२	१०	१३

महिला अधिकार				
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा	२६	२		२८
बलात्कार			१	१
जम्मा	२६	२	१	२९

मारिएकाको घटना सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
हत्या	२	२

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.१० पर्वत

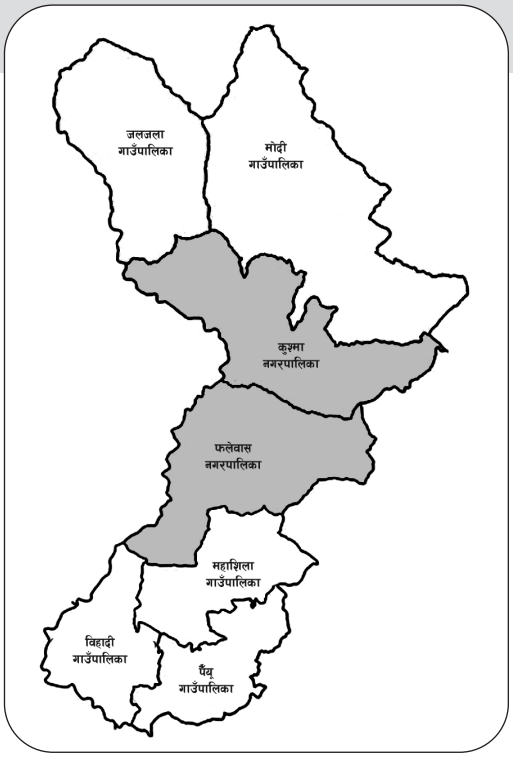

जम्मा जनसङ्ख्या	१,३०,८८७
महिला	६९,२०९
घर परिवार सङ्ख्या	३६,११२
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	९,३२७
साक्षरता प्रतिशत	८०.१२
आश्रित जनसङ्ख्या	६४,१९८
अपाङ्गता भएका	४,२५९

यस वर्ष पर्वत जिल्लामा ज्यादतीका घटनामा २१ जना महिला र एक जना पुरुष गरी २२ जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा चार जना बालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा १६ जना महिला पीडित भए।

नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार

सम्मानित रूपले बाँच्न पाउने अधिकार

हत्या

अन्यपक्षबाट

जलजला गाउँपालिका-२ मल्लाजका ६९ वर्षीय सूर्यबहादुर घर्ती क्षेत्री र ६३ वर्षीया गमला घर्तीको ०८० चैत २० गते हत्या भयो। हत्याको आरोपमा मृतकका छोराले चैत २० गते जलजला गाउँपालिका-२ का ३५ वर्षीय कृष्णबहादुर विश्वकर्मा, कुश्मा नगरपालिका-२ खुर्कोटका ३३ वर्षीय दीपक दर्जी, जलजला गाउँपालिका-१ का ६० वर्षीय कर्णबहादुर विक र बागलुङ नगरपालिका-७ मूलपानीका ५१ वर्षीय परशुराम विश्वकर्माविरुद्ध जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिए। प्रहरीले वैशाख २१ गते आरोपितहरूलाई गिरफ्तार जिल्ला अदालतको ०८१ मङ्सिर १० गतेको इजलासले आरोपित कृष्णबहादुर विश्वकर्मा र दीपक दर्जीलाई जन्मकैदको सजाय तथा कर्णबहादुर बिक र परशुराम विश्वकर्मालाई सफाइ दिने फैसला सुनायो।

कारागार र बन्दी

२५ जनाको क्षमता रहेको पर्वत जिल्ला कारागारमा ८९ जना कैदीबन्दी रहेका छन्। जसमध्ये सजाय तोकिएका कैदीबन्दी ६३ जना रहेका छन् भने सजाय नतोकिएका थुनुवा २६ जना छन्। कारागारमा एक जना आश्रित बालिका रहेका छन्। कारागारमा तीन जना महिला र ८६ जना पुरुष छन्। कैदीबन्दी मध्ये १२ जना दीर्घरोगी रहेको अहेव धर्मलालकुमार यादवले बताए। कारागारमा रहेका कैदीबन्दीहरूले विशेष गरी मुढा बुन्ने र कपडा सिउने काम गरेको कारागार प्रमुख शीला श्रेष्ठले बताइन् ।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालतमा एक जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेकोमा कार्यरत छन्। ३ सय ६२ थान मुद्दामध्ये २ सय ६० थान मुद्दा फैसला भए। जस अन्तर्गत ४२ थान मुद्दा सरकारवादी फौजदारी, ६९ थान मुद्दा दुनियावादी फौजदारी र २ सय ५१ थान दुनियावादी देवानी मुद्दा थिए।

तालिका ८.४.१०.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
हत्या		१	१	२
बाल अधिकार	बलात्कार	२		२
	यौनदुर्व्यवहार	२		२
	जम्मा	४		४
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	१४		१४
	हाडनाता करणी	१		१
	पारिवारिक हत्या	१		१
	जम्मा	१६		१६
कूल जम्मा		२१	१	२२

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

बाल अधिकार

यस वर्ष पर्वत जिल्लामा बलात्कार घटनामा दुई र यौन दुर्व्यवहार घटनामा दुई गरी चार जना बालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

पर्वत जिल्लालाई २०७४ साल माघ १८ गते साक्षरता भएको जिल्ला घोषणा गरिएको हो। पर्वत जिल्ला राष्ट्रिय तथ्याङ्क अनुसार ९६.९३ प्रतिशत साक्षरता रहेको छ। पर्वतमा २ सय ९६ सामुदायिक विद्यालय रहेका छन् भने २८ निजी विद्यालय रहेको जिल्ला शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइका प्रमुख मोती चापागाइँले बताए ।

यौन दुर्व्यवहार

१२ वर्षीया बालिकालाई ०८० माघ २२ गते यौन दुर्व्यवहार गरेको आरोपमा जलजला गाउँपालिका-७ धाइरिङका २३ वर्षीय राजेश नेपाली विरुद्ध पीडित पक्षले ०८० माघ २५ गते मौखिक र माघ २९ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा लिखित उजुरी दिए। आरोपितलाई प्रहरीले ०८० माघ २९ गते गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतले ०८१ वैशाख ३ गते आरोपितलाई कसुरदार ठहर गर्दै तीन महिना कैद सजायको फैसला सुनायो।

१३ वर्षीया बालिकालाई ०८१ जेठ ७ गते यौन दुर्व्यवहार गरेको भन्दै महाशिला गाउँपालिका-५ लुङ्खुका २५ वर्षीय दुर्गाबहादुर सुनारविरुद्ध पीडितका आफन्तले जेठ ८ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय, पर्वतमा उजुरी दिए। आरोपितलाई प्रहरीले जेठ ९ गते गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतले असार १८ गते आरोपितलाई तीन महिना कैद र २० हजार रुपियाँ जरिबाना हुने फैसला सुनायो।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै पर्वतमा २३ जना महिलाले महिला तथा बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्र, पर्वतमा उजुरी दर्ता गराए। जसमा पतिले मादकपदार्थ सेवन गरी कुटपिट गरेका, मार्ने धम्की दिएका, खान/लाउन नदिएको र सामान्य घरायसी झैझगडाका छन्। यीमध्ये प्रहरीले १७ मुद्दामा मेलमिलाप गरायो भने दुई उजुरीमा कानुनी प्रक्रिया अघि बढेको र चार उजुरीमा पक्षविपक्ष बोलाएर छलफल गराउने कार्य भइरहेको महिला बालबालिका सेवा केन्द्रकी सई पूर्णिमा थापाले बताइन्।

यो वर्ष पर्वत जिल्लामा हाडनाता करणीका घटनामा एक र घरेलु हिंसाका घटनामा १४ जना गरी १५ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यस वर्ष परिवारबाट एक जना महिलाको हत्या भयो।

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

पर्वतमा यो वर्ष २ हजार ३ सय ८० जना बसाइँसराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

ईंटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

पर्वतमा एक ओटा ईंटाभट्टा सञ्चालनमा छन्।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष पर्वतमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

पर्वतमा ३६ हजार १ सय १२ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ९४ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा १ सय १८ ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

पर्वत जिल्लामा एक अस्पताल, दुई प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र ५५ स्वास्थ्य चौकी रहेका छन्। चार सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र समेत सञ्चालन रहेका छन्। पर्वत अस्पतालले १५ शैयाको मात्रै स्वीकृति प्राप्त गरे पनि आन्तरिक स्रोत उपयोग गरेर ५० शैया सञ्चालन गरिरहेको छ। अस्पतालमा उपलब्ध हुनुपर्ने ९८ प्रकारका नि:शुल्क औषधीमध्ये ३५ प्रकारका औषधी मात्रै उपलब्ध गराउन सकिएको अस्पतालका मेडिकल सुपरीटेण्डेन्ट डाक्टर हेमन्त बास्तोलाले बताए।

जिल्लाका कूल १ लाख ३० हजार १ सय ५१ जनसङ्ख्यामध्ये ४८ हजार ७ सय ३ जनाले स्वास्थ्य बिमा गराएका छन्। बीमा गरेका बिरामीहरूले सहज रूपमा उपचार पाइरहेको मेडिकल सुपरीटेण्डेन्ट बास्तोलाले बताए।

तालिका ८.४.१०.२ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार				
घटनाको प्रकार	मुद्दा टुङ्गिएका	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बलात्कार		१	१	२
यौन दुर्व्यवहार	२			२
जम्मा	२	१	१	४

महिला अधिकार					
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अपूर्ण	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा	९	४	१		१४
बलात्कार				१	१
पारिवारिक हत्या				१	१
जम्मा	९	४	१	२	१६

मारिएकाको घटना सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
हत्या	२	२

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

८.४.११ बागलुङ

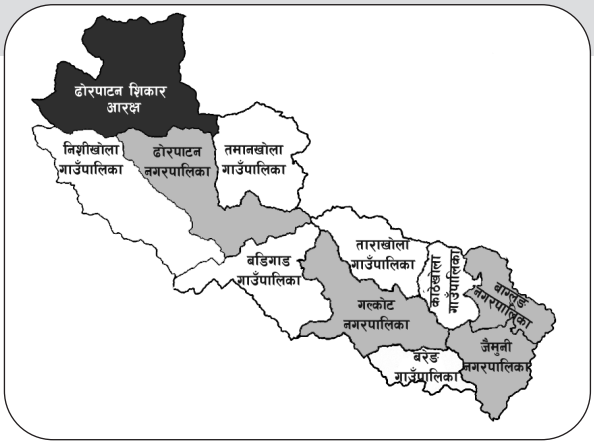

जम्मा जनसङ्ख्या	२,४९,२११
महिला	१,३३,०१७
घर परिवार सङ्ख्या	६४,०९६
घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व	१२,४२७
साक्षरता प्रतिशत	७९.९७
आश्रित जनसङ्ख्या	१,२७,४२६
अपाङ्गता भएका	७,८११

यस वर्ष बागलुङमा ज्यादतीका घटनामा ४४ जना महिला र ६ जना पुरुष गरी ५० जना पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। जसमध्ये बाल अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा नौ जना बालबालिका तथा महिला अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा ३६ जना महिला पीडित भए।

कारागार र बन्दी

जिल्ला कारागारको क्षमता ९० जनाको रहेको छ। कारागारमा १ सय १३ जना कैद तोकिएका र ५६ जना कैद नतोकिएका गरी १ सय ६९ जना कैदीबन्दी छन्। जसमा महिला १६ र पुरुष १ सय ५३ रहेका छन्। कारागारमा दुई जना आश्रित बालक छन्। कैदीबन्दीको नियमित स्वास्थ्य परीक्षणका लागि एक जना अहेबको दरबन्दी रहेकोमा कार्यरत छन्। कारागारमा ६५ वर्ष माथिका ६ जना ज्येष्ठ नागरिक पुरुष रहेको कारागार प्रशासक धिरेन्द्र पन्तले बताए।

सुगम तथा निष्पक्ष न्यायिक अधिकार

जिल्ला अदालत

एक जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेको जिल्ला अदालतमा यो वर्ष फौजदारी मुद्दातर्फ १ सय ८३ थानमध्ये ७० थान मुद्दा फैसला भए। देवानी मुद्दातर्फ ३ सय १५ थानमध्ये १ सय ५६ थान मुद्दा फैसला भए। यस अदालतमा १८ महिना नाघेका फौजदारी मुद्दा दुई थान छन् भने देवानी मुद्दा चार थान बाँकी छ। दुई वर्ष नाघेको कुनै पनि मुद्दा छैनन्।

उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलास

चार जना न्यायाधीशको दरबन्दी रहेको उच्च अदालत, बागलुङमा दुनियावादी देवानीका ६१ थान मुद्दामध्ये २७ थान फैसला भए, दुनियावादी फौजदारीका ३३ थान मुद्दामध्ये १४ थान फैसला भए। सरकारवादी फौजदारीका १ सय ३४ थान मुद्दा दर्ता भए। जसमध्ये ७७ थान फैसला भएका छन्। यस अदालतमा १८ महिना नाघेका कुनै पनि मुद्दा छैनन्।

बाल अधिकार

यस वर्ष बागलुङ जिल्लामा बलात्कार घटनामा चार, हाडनाता करणी घटनामा तीन र बालविवाहका घटनामा दुई जना गरी नौ जना बालबालिका पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो।

शिक्षाको अवस्था

यस जिल्लामा ४ सय ३४ आधारभूत र १ सय ४६ माध्यमिक विद्यालय छन्। ५ हजार ९ सय ५१ शिक्षक दरबन्दी रहेकामा दरबन्दी अनुसार कार्यरत छन्। यस वर्ष ३४ हजार ८ सय ५८ छात्र र ३१ हजार ५ सय ८७ जना छात्रा विद्यालय भर्ना भए। यस वर्ष जिल्लाभर १३ हजार १८ दलित छात्र र १२ हजार ३ सय १७ दलित छात्रा विद्यालय भर्ना भए।

बलात्कार

१३ वर्षीया बालिकालाई ०८० माघ १० गते बलात्कार गरेको आरोपमा काठेखोला गाउँपालिका-८ लेखानी घर भई निसीखोला बस्ने ४१ वर्षीय होमबहादुर पुनविरुद्ध पीडित पक्षले जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बागलुङमा माघ २२ गते उजुरी दियो। प्रहरीले आरोपितलाई माघ २२ गते निसीखोलाबाट गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतका न्यायाधीश रमेशकान्त अधिकारीको ०८१ साउन २२ गतेको इजलासले आरोपितलाई आंशिक अभियोग दावी पुग्ने भन्दै १ वर्ष ६ महिना कैद, १५ हजार रुपियाँ जरिबाना र ५० हजार रुपियाँ क्षतिपूर्तिको फैसला सुनायो।

पाँच वर्षीया बालिकालाई ०८१ असार २१ गते बलात्कार गरेको आरोपमा १४ वर्षीय बालकविरुद्ध पीडित पक्षले असार २५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय बागलुङमा उजुरी दियो। प्रहरीले आरोपितलाई असार २४ गते जैमिनी नगरपालिका-८ बाट गिरफ्तार गऱ्यो। जिल्ला अदालतका न्यायाधीश रमेशकान्त अधिकारीको ०८१ कात्तिक २६ गतेको इजलासले आरोपितलाई अभियोग दावी पुग्ने भन्दै ६ महिना कैद र २० हजार रुपियाँ क्षतिपूर्तिको फैसला सुनायो।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

यो वर्ष घरेलु हिंसा पीडित भन्दै २९ जना महिलाले महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्रमा उजुरी दर्ता गराए। जसमा कुटपिट गरी घरनिकाला गरिएका दुई, खानलाउन नदिएका १२, विवाह दर्ता, जन्मदर्ता र नागरिकता नबनाएका, अर्की पत्नी ल्याएर हेला गरेको आठ र सामान्य घरायसी झगडाका सात उजुरी छन्। यीमध्ये प्रहरीले १५ उजुरीमा मेलमिलाप गरायो भने १० उजुरी अदालत गएको र चार उजुरी कारबाही प्रक्रियामा रहेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय बागलुङका असई श्रद्धा कवरले बताइन्।

यो वर्ष बागलुङ जिल्लामा बलात्कारका घटनामा चार, हाडनाता करणी घटनामा एक र घरेलु हिंसाका घटनामा ३० जना गरी ३५ जना महिला पीडित भएको इन्सेकले अभिलेख गऱ्यो। यस वर्ष परिवारबाट एक जना महिलाको हत्या भयो।

तालिका ८.४.११.१ घटनाको प्रकारअनुसार पीडित सङ्ख्या

घटनाको प्रकार		अन्यपक्षबाट		
		महिला	पुरुष	जम्मा
कुटपिट			१	१
अमानवीय व्यवहार			३	३
घाइते			१	१
हत्या			१	१
बाल अधिकार	बालविवाह	१	१	३
	बलात्कार	४		४
	हाडनाता करणी	३		३
	जम्मा	८	१	९
महिला अधिकार	घरेलु हिंसा	३०		३०
	बलात्कार	४		४
	हाडनाता करणी	१		१
	पारिवारिक हत्या	१		१
	जम्मा	३६		३६
कूल जम्मा		४४	६	५०

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)

वातावरण र मानव अधिकार

बसाइँसराइ

बागलुङमा यो वर्ष ४ हजार ४ सय ६९ जना बसाइ सराइ गरी जिल्ला बाहिर गएका छन्।

स्रोत: स्थानीय तहका पञ्जीकरण शाखा

इँटाभट्टा र सिमेन्ट उद्योग

बागलुङमा दुई ओटा इँटाभट्टा सञ्चालनमा छन्।

स्रोत: घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय

विषालु च्याउ

यस वर्ष बागलुङमा विषालु च्याउको सेवनबाट मृत्यु भएको सूचना अभिलेख भएन।

स्रोत: जिल्ला प्रहरी कार्यालय

खानेपानी

बागलुङमा ६४ हजार ९६ घरपरिवार सङ्ख्या रहेका छन्। जसमा ८९ प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानीको पहुँच पुगेको छ।

स्रोत: खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक शौचालय

जिल्लामा १ सय ६७ ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेका छन्।

स्रोत: स्थानीय तह

स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

जिल्लामा चार सरकारी अस्पताल, एक सामुदायिक अस्पताल, ५७ स्वास्थ्य चौकी, एक प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र १५ शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, २१ सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ छन्। १ सय ७६ खोप केन्द्र र २१ आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र रहेका छन्। जिल्ला स्थित स्वास्थ्य कार्यालय बागलुङमा वरिष्ठ जनस्वास्थ्य प्रशासक सहित १४ जनाको स्वीकृत दरबन्दी रहेकोमा तीन जनाको दरबन्दी रिक्त रहेको छ। सदरमुकामस्थित सरकारी अस्पतालमा विशेषज्ञ, विभिन्न पदका स्वास्थ्यकर्मी र प्रशासनमा सहित ७८ जनाको दरबन्दी रहेकोमा २५ जनाको पद रिक्त रहेको छ। जिल्लामा १ लाख ३० हजार ९ सय ८७ जनाले बीमा गराएर सेवा लिइरहेका छन्। ०७७ मङ्सिर १५ गते शिलान्यास भएका ६ अस्पतालमध्ये गल्कोट नगरपालिकाको निर्माण सम्पन्न भएर सञ्चालनमा आएको छ। बडिगाड गाउँपालिकामा भवन निर्माण सम्पन्न भएको छ तर, सेवा शुभारम्भ भएको छैन। अन्य चारको निर्माण पूरा भएको छैन।

तालिका ८.४.११.२ सन् २०२४ मा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनामा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाइएका घटना सङ्ख्या

बाल अधिकार				
घटनाको प्रकार	मुद्दा टुङ्गिएका	अपूर्ण	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
बालविवाह		२		२
बलात्कार	२		५	७
जम्मा	२	२	५	९

महिला अधिकार					
घटनाको प्रकार	मेलमिलाप	अपूर्ण	अनुसन्धान	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
घरेलु हिंसा	११	३		५	३०
बलात्कार			१	४	५
पारिवारिक हत्या				१	१
जम्मा	११	३	१	१०	३६

मारिएकाको घटना सङ्ख्या		
घटनाको प्रकार	कानुनी दायरामा ल्याइएका	जम्मा
हत्या	१	१

(स्रोत : इन्सेक, २०२४)